

El plaer d'aprendre a escriure

Amb el llibre *Un tramvia anomenat text* i les seves classes d'escriptura, Vicenç Pagès destilla una manera pròpia d'ensenyar a escriure.

Text > GLÒRIA GRANELL NOGUÉ, directora de l'Escola Municipal d'Humanitats de Girona

Escriure bé, com llegir bé, és important per desenvolupar-se en molts aspectes de la vida adulta. Encara ho és més si un es vol dedicar a qualsevol tasca que tingui la llengua com a eina de treball. Aquesta evidència, àmpliament compartida, no es trasllada als programes formatius de l'educació obligatòria ni postobligatòria del nostre país. Per aprendre a escriure correctament, cal formar-se molt a nivell personal (llegint molt, escrivint

més encara). La formació es pot completar amb l'ajuda de tallers d'escriptura. A diferència del que passa a casa nostra, Anglaterra, els Estats Units o Sud-amèrica tenen una llarga tradició formativa en escriptura creativa. Aprendre a escriure correctament es considera un aspecte troncal en qualsevol estudi universitari, especialment si és d'àmbit humanístic. A més, una vegada acabada la carrera, els estudiants poden optar a postgraus i màsters dedicats específicament a

l'aprenentatge de l'escriptura. També és habitual que les universitats convidin escriptors i escriptores d'arreu del món a fer estades als seus campus per impartir-hi classes magistrals. El prestigi de l'escriptor és irrefutable i els beneficis del seu mestratge entre l'alumnat, també. A casa nostra, però, els estudis literaris generalment es basen en la historiografia que envolta les obres literàries i en la seva anàlisi, generalment sempre d'autors canònics del passat.

>> Vicenç Pagès i Cristina Cervià en l'acte de graduació de l'Aula d'escriptura de Girona de l'any 2015. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA)

>> Imma Monsó va ser una de les escriptores convidades a l'Aula d'escriptura de Girona l'any 2014. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA)

A finals dels anys noranta, Vicenç Pagès és un escriptor que ja reflexiona molt sobre el seu ofici i sobre aquests temes que acabem d'exposar. Ho fa a partir de la seva obra literària, de les lectures, de la tasca periodística i de les classes d'expressió escrita, que en aquell moment porta a terme a la Casa de Cultura de Girona. Té plena consciència de la importància del llenguatge, i el 1998 publica *Un tramvia anomenat text*, un llibre que ha esdevingut el llegat de l'autor sobre l'ofici d'escriure.

Un tramvia anomenat text reflexiona sobre el poder del llenguatge. És un llibre cabdal en l'obra de Vicenç Pagès, perquè concentra tot el seu pensament literari, i ho fa en forma de guia d'escriptura, amb la intenció que qualsevol persona hi trobi eines per escriure correctament. L'obra és escrita a partir de moltíssimes lectures i reflexions, i aporta una gran quantitat d'informació i referències sobre el procés de construcció literària. Pagès hi repassa la tradició, les escoles, les formes d'entendre el llenguatge, l'ofici... En llegir *Un tramvia*, el lector rep molta informació objectiva, però també absorbeix clarament la manera de pensar de l'autor que l'escriu. Perquè tot allò que s'hi explica ha estat a bastament analitzat i reflexionat per Pagès, que ens ho serveix desbrossat, passat pel seu sedàs personal. A mig camí entre l'assaig, el manual, la dissertació i la guia reflexiva, *Un tramvia anomenat text* és una joia que posa negre sobre blanc les principals idees de Vicenç Pagès Jor-

dà sobre l'aprenentatge —i l'ensenyament— de l'escriptura.

El llibre porta el subtítol de «El plaer en l'aprenentatge de l'escriptura», un lema precís que en concentra l'essència en una sola frase.

Plaer i aprenentatge són els dos substantius que resumeixen les idees que es desglossen al llarg de llibre. Vicenç Pagès parteix dels clàssics i confronta les opinions d'Horaci i Aristòtil amb les d'autors o estudiosos de la literatura de tots els temps. Ho fa per exposar al lector la seva tesi de forma contundent, sense pietat pels corrents de la historiogra-

fia literària que segueixen opcions diferents, en el més pur estil del Pagès crític literari. En qualsevol disciplina artística entenem per «tècnica» tot allò que es pot aprendre, que es pot explicar; anomenem «talent» la capacitat innata que té la persona vers aquella disciplina, tot allò que no es pot aprendre ni explicar. En l'aprenentatge de l'escriptura, evidentment, també partim d'aquests dos punts indispensables a l'hora de crear. Vicenç Pagès repassa la percepció d'un i altre concepte al llarg de la història: resumint molt, en pols oposats trobem el model científic, que aposta per la tècnica com a únic camí, i el model romàntic, que defensa únicament la inspiració per escriure com cal. Pagès aposta clarament pel model clàssic, liderat per Horaci i Aristòtil, que considera que tots dos són importants i es necessiten l'un a l'altre perquè un text sigui rodó. Per a ell, la clau està en l'equilibri entre plaer i aprenentatge, entre intuïció i treball, entre talent i tècnica. En paraules seves, «entre la frigidesa de la ciència i

l'espontaneïtat sense límits es troba la sensualitat del text, la fecunda sinergia entre ordre i creació».

Si apliquem aquestes idees als tallers d'escriptura creativa, ens adonem que tots els alumnes poden aprendre la tècnica i el domini del llenguatge i, per tant, tots

poden millorar en l'expressió escrita. Ara bé, només aquells que tinguin un do innat (i alhora s'esforcin a apren-

En qualsevol disciplina artística entenem per «tècnica» tot allò que es pot aprendre, que es pot explicar

>> Full informatiu de l'Aula d'escriptura. (Foto: ARXIU FAMILIAR)

>> Alumnes i professors al pati del Centre Cultural La Mercè de Girona, on s'imparteixen les classes de l'Aula d'escriptura, el 2019.
(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA)

dre bé la tècnica) podran arribar a ser bons escriptors. Unint tècnica i talent es pot arribar al text ben escrit, que segons Vicenç Pagès ha de tenir quatre elements essencials: coherència, claredat, equilibri i unitat, els quatre fills de la Mesura i el Plaer en el particular arbre genealògic que proposa. *Un tramvia* també subratlla la importància de la planificació, de l'ordenació de les idees, de l'estructura. De provar molts camins abans de trobar la via definitiva que demana el text. I recorda la impossibilitat de donar un escrit per bo sense revisar-lo, repensar-lo, rellegir-lo i reescriure'l les vegades que faci falta. Aquests elements seran l'essència de totes les classes d'escriptura creativa que impartirà Vicenç Pagès. Les idees que desenvolupa a *Un tramvia* són a la base de tot allò que treballa a l'aula.

El 2002 Vicenç Pagès comença a impartir tallers d'escriptura en el marc de l'Escola d'Humanitats de l'Ajuntament de Girona. Són tallers puntuals però recurrents sobre com escriure contes o sobre aspectes concrets de la tècnica narrativa. Es porten a terme al Centre Cultural La Mercè, en grups reduïts, i s'hi aprèn a escriure a partir de l'anàlisi compartida dels textos escrits pels alumnes. Les classes que imparteix al començament desprenen trets inherents a la seva literatura i la seva manera d'entendre les coses. En destacarem tres: en primer lloc, la importància dels referents literaris. Llegir els grans clàssics és indispensable per tenir el bagatge necessari per escriure. Per això les seves classes són plenes de re-

ferències literàries, recomanacions de llibres i citacions a les quals recórrer. Per a Pagès, emmirallar-se en aquells que en saben és un exercici d'humilitat intel·ligent i profitós. En segon lloc, la barreja de disciplines artístiques per parlar de literatura. Aquest tret, tan present en l'obra literària de Pagès, és intrínsec a la seva formació cultural i traspua en cada classe: música i cinema es barregen amb novel·les per acabar parlant, al capdavant, de com s'explica una bona història. Finalment, l'escriptura constant i compartida. Els alumnes escriuen cada setmana i aprenen a partir del que van retocant. Amb esforç, dedicació i constància. Escriure i, com deia Pla, reescriure, reescriure i reescriure.

A l'aula, el posat de Pagès cap als alumnes és distant en aparença, però proper a mesura que creix la confiança; exigent, crític i generós. Prepara les classes de forma meticulosa, corregeix amb rigor i aporta el punt d'humor irònic necessari per fer l'ambient distès. Alguns alumnes d'aquests inicis ja es converteixen en deixebles fidels. Molts anys després mantindran el contacte, els supervisarà textos quan calgui i en seguirà l'evolució literària. En el fons, es tracta de fer camí plegats i d'aprendre conjuntament. No en va, *Un tramvia* s'obre amb una dedicatòria «Als meus alumnes, els millors mestres que he tingut».

Al cap d'uns anys d'organitzar tallers d'escriptura, amb Vicenç Pagès

>> Vicenç Pagès amb Carles Puigdemont i Anna Maria Geli, aleshores alcalde de Girona i rectora de la Universitat, respectivament, en la presentació el 2013 del que seria l'Aula d'escriptura.
(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA)

>> L'escriptor presentant un acte al Centre Cultural La Mercè de Girona, el 2019. (Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA)

ens adonem que compartim diverses certeses: que es pot ensenyar a escriure, com es pot ensenyar qualsevol disciplina artística (dansa, música, teatre, pintura, etc.); que hi ha moltes persones interessades a aprendre'n, i que és una formació inexistent a la ciutat de Girona. Aquests plantejaments els reforcen les dades estadístiques, que demostren que l'alumnat universitari, i la societat en general, té un dèficit en la capacitat d'estructurar un bon discurs escrit. Tot plegat, posa sobre la taula la necessitat de crear una escola de formació en escriptura a la nostra ciutat, un itinerari docent estructurat que proporcionï una formació sòlida en redacció de textos literaris, oferta com un servei públic. És una proposta diferent i arriscada, però necessària. Amb treball i il·lusió a parts iguals, el curs 2013-2014 neix l'Aula d'escriptura de Girona, i l'èxit pel que fa a inscrits en confirma la necessitat. En un pri-

mer moment, l'Aula neix gràcies a la col·laboració entre l'Ajuntament de Girona i la Universitat de Girona, amb la Margarida Casacuberta al capdavant en representació de la Universitat. Al cap d'uns anys, esdevé una escola no més municipal.

El paper de Vicenç Pagès Jordà en el desenvolupament de l'Aula d'escriptura de Girona és essencial. És qui en marca els continguts docents, qui en dibuixa els temaris i pensa els recursos que poden ajudar en l'aprenentatge global de l'alumne. També proposa amb sàvia intuïció professors i professores amb l'habilitat de saber fer sorgir el millor de cada alumne, i es forma un claustre de luxe.

L'Aula d'escriptura s'estructura en quatre mòduls que combinen tallers setmanals d'escriptura amb classes d'anàlisi literària. Al llarg dels mòduls, que duren un total de dos cursos escolars, l'alumne es va especialitzant en

prosa o poesia, i va millorant la seva capacitat d'elaboració de textos gràcies al guiatge de professors diversos, sempre en grups reduïts. L'últim mòdul consisteix a elaborar un treball literari individual, amb una tutoria personalitzada d'un professor-escriptor de l'aula. En el plantejament de Pagès, aquest és el moment de començar a volar, el pas previ a tastar la necessària solitud de l'escriptura.

A l'Aula d'escriptura, Vicenç Pagès Jordà dona un format pedagògic i pràctic a les idees d'*Un tramvia anomenat text*. Per això, als tallers es treballa la tècnica i es reconeix el talent; per això es defensa la importància de la lectura en l'aprenentatge de l'escriptura; per això es busca que cada alumne trobi la seva veu sense una fórmula homogènia. Tot plegat en un itinerari que ell imagina de forma coherent, ben pensada i ordenada —adjectius totalment adients a la seva manera de viure i treballar.

En el procés de naixement i creixement de l'Aula, en Vicenç ha estat un gran company de viatge. Un company fidel, exigent, ferm, eficient, savi. Encara absolutament present, perquè el seu llegat és ben viu. Ho és gràcies als seus llibres, que podem llegir i rellegir sempre, i gràcies al seu llegat sobre l'aprenentatge de l'escriptura, que continua guiant moltes persones en el camí literari. Una manera immillorable de deixar empremta com a persona i com a escriptor.

>> Vicenç Pagès impartint una classe a l'Aula d'escriptura. (Foto: ARXIU FAMILIAR)